

MERKEZİ TÜRKİYE'DE ŞUBESİ SERBEST BÖLGEDE BULUNAN ŞİRKETLER İLE İLGİLİ BAZI ÖZEL DURUMLAR

Menderes Çetin

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Türkiye, e-mail: menderescetin@hotmail.com

Serbest bölgeler; üretim yapan mükelleflere birçok vergisel avantajı sağlamaktadır.

Bunları;

- Üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançlara yönelik kurumlar/gelir vergisi istisnası,
- Üretimde çalışan personellerin ücretleri üzerinden oluşan gelir vergisinin teşviki ile damga vergisi istisnası,
- Üretilen ürünlerin satışı sırasında uygulanan KDV istisnası,
- Üretim faaliyetiyle ilgili olarak yapılan sözleşmelerde uygulanan damga vergisi istisnası

olarak sıralayabiliriz.

Bu avantajlar sebebiyle mükellefler serbest bölgede bir şube açarak ya da merkezini bu alan içine taşıyıp üretim faaliyetlerine devam edebiliyorlar.

Makalemizde; merkezi Türkiye'de şubesi serbest bölge içinde yer alan firmalarda vergisel işlemlere yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Merkez Ve Şube Arasındaki Satışların Katma Değer Vergisi Kanunu Kapsamında Durumu

3065 sayılı Katma Değer Vergisi (KDV) Kanununun;

- (1/1) maddesinde, ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde Türkiye'de yapılan teslim ve hizmetlerin KDV'ye tabi olduğu,

Citation/Atf: ÇETİN, M. (2025). MERKEZİ TÜRKİYE'DE ŞUBESİ SERBEST BÖLGEDE BULUNAN ŞİRKETLER İLE İLGİLİ BAZI ÖZEL DURUMLAR. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 8(1): 144-146.

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Menderes Çetin
E-mail: menderescetin@hotmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

- (1/2) maddesinde, her türlü mal ve hizmet ithalatının KDV'ye tabi olduğu,
- (11/1-a) maddesinde, ihracat teslimlerinin ve bu teslimlere ilişkin hizmetlerin KDV'den istisna olduğu,
- (12/1) maddesinde, bir teslimin ihracat teslimi sayılabilmesi için, teslimin yurt dışındaki bir müşteriye veya bir serbest bölgedeki alıcıya yapılması ve teslim konusu malın, Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkarak bir dış ülkeye veya bir serbest bölgeye vasıl olması gerektiği,
- (12/2) maddesinde, yurt dışındaki müşteri tabirinin; ikametgâhı, işyeri, kanunî ve iş merkezi yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir firmanın yurt dışında kendi adına müstakilen faaliyet gösteren şubelerini ifade ettiği

hüküm altına alınmıştır.

KDV Genel Uygulama Tebliğinin "Mal İhracı" başlıklı (II/A-1.) bölümünün "İstisnaların Kapsamı ve Beyanı" başlıklı (II/A-1.1.1.) alt bölümünde; mal ihracına ilişkin beyanın, ilgili dönem KDV beyannamesinin "İstisnalar-Diğer İade Hakkı Doğuran İşlemler" kulakçığında "Tam İstisna Kapsamına Giren İşlemler" tablosunda 301 kod numaralı işlem türü satırı kullanılmak suretiyle yapılacağı açıklanmıştır.

Bu hüküm ve açıklamalar çerçevesinde, yurt içinden serbest bölgedeki alıcılara yapılacak mal teslimleri 3065 sayılı Kanunun (11/1-a) maddesine göre KDV'den istisna olduğundan, serbest bölgede bulunan şubeye mal gönderilmesi, şubenin kendi adına müstakilen faaliyet gösteriyor olması kaydıyla, mal ihracı kapsamında değerlendirilecek ve söz konusu mal ihracı ilgili dönem KDV beyannamesinin "İstisnalar-Diğer İade Hakkı Doğuran İşlemler" kulakçığında "Tam İstisna Kapsamına Giren İşlemler" tablosunda 301 kod numaralı işlem türü satırı kullanılmak suretiyle yapılmalıdır.

Diğer taraftan, serbest bölgeden yurt içine yapılacak mal teslimleri ithalat kapsamında Katma Değer Vergisi Kanununun (1/2) maddesine göre KDV'ye tabi olduğundan, kendi adına müstakilen faaliyet gösteriyor olması kaydıyla şube ta-

rafından merkeze mal gönderilmesi ve şubenin diğer tüm yurt içi satışları ithalat kapsamında değerlendirilmektedir.

Bir başka ifade ile gerek ithalat gerekse ihracat rejimi uygulanan mal sevkiyatlarında ülkedeki merkez şirketle bölgedeki şube arasındaki ilişkinin hiçbir önemi yoktur. Yani merkezden şubeye mal gönderimi herhangi bir ülkedeki firmaya mal gönderilmesi gibi olup, şubeden merkeze mal ithalatı da başka bir ülkeden mal ithalatındaki usul ve esaslara aynen tabidir.

Vergi Usul Kanunu Kapsamında Merkez Ve Şube Arasında Fatura Düzenlemesi Hususu

213 sayılı Vergi Usul Kanununun,

- 3 üncü maddesinde, "... B) *İspat: Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.*",

- 227 nci maddesinin birinci fıkrasında, "*Bu kanunda aksine hüküm olmadıkça bu kanuna göre tutulan ve üçüncü şahıslarla olan münasebet ve muamelelere ait olan kayıtların tevsiki mecburidir.*",

- 229 uncu maddesinde, "*Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır.*",

- 230 uncu maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde, "*Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası, (Malın alıcıya teslim edilmek üzere satıcı tarafından taşındığı veya taşıtırıldığı hallerde satıcının, teslim edilen malın alıcı tarafından taşınması veya taşıtırılması halinde alıcının taşınan veya taşıtırılan mallar için sevk irsaliyesi düzenlemesi ve taşıtta bulundurulması şarttır.*

Malın, bir mükellefin birden çok iş yerleri ile şubeleri arasında taşındığı veya satılmak üzere bir komisyoncu veya diğer bir aracıya gönderildiği hallerde de, malın gönderen tarafından sevk irsaliyesine bağlanması gereklidir. "

hükümlerine yer verilmiştir.

Diğer taraftan, serbest bölgelere mal giriş ve çıkışlarını düzenleyen 1998/5 sayılı Genelgede; serbest bölgeye mal girişlerinde faturanın aslı veya örneğinin Bölge Müdürlüğüne ibraz edileceği ve serbest bölge adresli olmayan faturanın

işleme konulmayacağı, mal çıkışlarında ise serbest bölge işlem formu ve fatura ile Bölge Müdürlüğüne başvurulacağı açıklanmıştır.

Ayrıca, Vergi Usul Kanunu uygulamasında, birden fazla iş yeri olan işletmelerde, aralarında gerçekleşen işlemlere ilişkin olarak merkezden şubeye veya şubeden merkeze fatura düzenleme zorunluluğu bulunmamakla birlikte, aynı tüzel kişilik bünyesinde yer alan farklı birimler (merkez-şube) arasındaki mal hareketlerine ilişkin olarak, düzenlenmesi zorunlu sevk irsaliyesine ilaveten, fatura düzenlenmesinde Kanunen sakinca bulunmamaktadır.

Bu açıklamalara göre, serbest bölgede bulunan şube ile merkez arasındaki mal hareketlerine ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu kapsamında fatura düzenleme zorunluluğu bulunmamakla birlikte, yapılacak mal sevkıyatları için sevk irsaliyesi düzenlenmesi gerekmektedir. Serbest bölge mevzuatı ve ilgili diğer mevzuat yönünden söz konusu işlemlere ilişkin olarak fatura düzenleme gerekliliğinin bulunması halinde, faturanın açıklama kısmına sevk irsaliyesinin tarih ve sayısı ile işlemin merkezden serbest bölgedeki şubeye veya serbest bölgedeki şubeden merkeze mal sevkıyatı olduğuna ilişkin şerh düşülmek suretiyle düzenlenmesi mümkün bulunmaktadır.